

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการพัฒนาอย่างมี "คุณภาพ" ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมด้วยการเสริมสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งเพื่อให้คนไทยมีความอยู่ดีมีสุขรู้จักความพอประมาณอย่างมีเหตุผล สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทักษะคิดและการทำงานโดยยึด "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นปรัชญานำทางเพื่อให้ "ชีวิตพอเพียง" ตามแนวการบริหารจัดการที่ดีในทุกระดับก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทันมุ่งไปสู่สังคมคุณภาพเพื่อให้ "คนดี ระบบดี" สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้เพื่อให้คน "คิดเป็น ทำเป็น" สังคมสุภาพชนันท์และเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อให้คนมีความ "รู้รักสามัคคี"

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550 - 2554) ได้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ "การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ" โดยการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึด "คนเป็นศูนย์กลางพัฒนา" โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อเป็นการสร้างงานและขยายฐานการผลิตให้มีความมั่นคงและมีความยั่งยืนและเพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนในการร่วมกันพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและเพิ่มการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศเนื่องจากปัญหาความยากจนเป็นปัญหาหลักที่นำไปสู่การเกิดปัญหาอื่นมากมายซึ่งปัญหานี้จะต้องขจัดให้หมดสิ้นไป โดยทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาคราชการ เอกชน นักวิชาการ สถาบันการศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจังจนในที่สุดได้ข้อสรุปว่าทางรอดของเศรษฐกิจไทยคือการสร้างคนดี ซึ่งคนดีที่หมายถึงคนดีที่ประกอบครัวและชุมชนให้มี

ความเข้มแข็ง โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเนื่องจากหน่วยพื้นฐานของสังคมเป็นระบบที่อยู่ร่วมกันชัดเจนการอยู่ร่วมกันจะต้องมีเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง สุขภาพ การเรียนรู้ ทุกอย่างจะต้องเชื่อมโยงกัน (ประเวศ วะสี, 2542, หน้า 42) ดังนั้นทางแก้ปัญหา ดังกล่าวประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้คนประกอบอาชีพต่าง ๆ ในภาคเกษตรกรรมโดยมีการส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ซึ่งใช้ต้นทุนไม่มากเพื่อให้คนชั้นกลางที่ถูกปลดออกจากราชการได้เข้าร่วมดำเนินการ และเศรษฐกิจพอเพียงจึงถูกนำมาใช้เป็นนโยบายในภาคเกษตรกรรม (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2542, หน้า 21) ดังนั้น ธุรกิจชุมชนจึงเป็นทางเลือกสำคัญที่ทำให้คนชนบทมีโอกาสเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองโดยไม่ต้องอพยพไปเป็นกรรมกรในเมืองและในระยะยาวธุรกิจชุมชนเป็นทางเลือกที่มีโอกาสดึงดูดรายได้จากภาคเมืองคืนสู่ชนบทและเป็นทางเลือกหนึ่งที่ยั่งยืนการต่อรองมิให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นธรรมมากเกินไปธุรกิจชุมชน เป็นช่องทางและโอกาสสำหรับผู้ที่ต้องการประกอบธุรกิจด้วยตนเองร่วมกับสมาชิกคนอื่น โดยเข้าร่วมประกอบธุรกิจชุมชนซึ่งใช้เงินทุนน้อยเน้นการสร้างงานในท้องถิ่นเป็นสำคัญ จึงก่อให้เกิดการจ้างงานในระดับท้องถิ่นพร้อมทั้งมีการพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่องพร้อมกันไปด้วยนอกจากนั้นธุรกิจชุมชนยังช่วยสร้างความเข้มแข็งในชุมชน คือ ธุรกิจดังกล่าวมีจำนวนมากขึ้นเท่าไรจะก่อให้เกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่กลุ่มประกอบการและกลุ่มคนเพิ่มมากยิ่งขึ้นเท่านั้นเกิดการกระจายรายได้สู่กลุ่มชนกลุ่มอื่นอย่างทั่วถึงและธุรกิจชุมชนยังช่วยลดปัญหาของสังคมช่วยให้อัตราการว่างงานลดลงตลอดจนยังช่วยลดปัญหาสังคมที่เป็นภัยคุกคามประเทศชาติกล่าวคือถ้าหากธุรกิจชุมชนบรรลุเป้าหมายสมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นชุมชนมีความเข้มแข็งปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่มีอยู่ขณะนี้ไม่ว่าปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แดกสลายหรือล่มสลายจะได้รับการบรรเทาพร้อมกันไปด้วยช่วยให้เกิดเป็นสังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, 2542, หน้า 14 - 15)

ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐบาลจึงได้วางกรอบนโยบายให้ทุกหน่วยราชการส่งเสริมสนับสนุนการเกิดธุรกิจชุมชน โดยให้กำหนดเป็นภารกิจหลักที่จะต้องดำเนินการในระดับกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้านธุรกิจชุมชนอย่างชัดเจนได้แก่กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการปกครองและกรมการศึกษานอกโรงเรียน ฯลฯ โดยมีเป้าหมายแผนงานและโครงการในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางหนึ่งที่รัฐบาลใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจอยู่ในปัจจุบันนี้โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ดูแลและให้การสนับสนุนก็คือการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีการสหกรณ์และได้มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์กองทุนสวนยาง กลุ่มเกษตรกร วิชากิจชุมชนและกลุ่มสตรีสหกรณ์ในระดับอำเภอให้มีขึ้นทุกอำเภอทั่วประเทศไทยตลอดจนแนวทางการส่งเสริมซึ่งจะเห็นได้จากการกำหนดแนวนโยบายของรัฐบาลในการที่รัฐบาลจะส่งเสริมการรวมกลุ่มของสถาบันในชนบทซึ่งได้แก่สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร วิชากิจชุมชนและกลุ่มสตรีสหกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสถาบันเดียวกันที่กล่าวมาเป็นนโยบายส่วนหนึ่งของหน่วยงานระดับกรมที่สังกัดกระทรวงหนึ่งจากหลายกระทรวงเท่านั้นที่มีนโยบายส่งเสริมธุรกิจชุมชนลักษณะธุรกิจชุมชนที่เกิดขึ้นมีทั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่มองค์กรผู้ผลิต กลุ่มองค์กรเพื่อการระดมเงินทุนกลุ่มเชิงธุรกิจเหล่านี้จะมีกิจกรรมที่หลากหลายบ้างเป็นร้านค้า โรงสีข้าว แปรรูปอาหาร จักรสาน การอ้อมทรัพย์ ผลิตเครื่องใช้ ผลิตอาหาร ผลิตของที่ระลึก ผลิตปุ๋ยหมัก เป็นต้น กิจกรรมจำนวนมากประสบความสำเร็จก่อให้เกิดรายได้ถาวรแก่สมาชิกธุรกิจนั้น ๆ

ต่อมาใน พ.ศ. 2545 ได้มีการส่งมอบภารกิจด้านการส่งเสริมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคลให้แก่กรมส่งเสริมสหกรณ์เพื่อรับผิดชอบในการดูแล ส่งเสริมสนับสนุนสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มสตรีสหกรณ์ในปี 2546 กรมส่งเสริมสหกรณ์มีแนวทางที่จะพัฒนาสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มสตรีสหกรณ์ให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืนรวมทั้งสร้างความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ในอนาคตโดยการเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ทั้งในเรื่องการดำเนินธุรกิจและการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้กลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มของตนเอง พร้อมทั้งจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิธีการสหกรณ์เพื่อให้แต่ละชุมชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาโดยได้ให้ความช่วยเหลือ เช่น ในด้านความรู้สมัยใหม่ด้านการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและทางอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้โดยนำทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพมีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ (ณรงค์ศักดิ์ จักรกรณ์, 2548, หน้า 13)

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่ง ที่ได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของเกษตรกร โดยมีหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ดูแลและส่งเสริมแนะนำด้านการประกอบอาชีพการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ คือ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยปัจจุบันมีกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 29 กลุ่มซึ่งมีสภาพการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งดำเนินกิจกรรมและพัฒนากิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องตอบสนองความต้องการของสมาชิก

มีระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม มีคณะกรรมการในการทำหน้าที่บริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

กลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนและผู้ที่มีสนใจ ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระดมแนวคิดในการที่จะช่วยแก้ปัญหาการไม่มีงานทำของคนในชุมชน มีแนวทางในการพัฒนาและการพึ่งตนเอง มีการรวมตัวกันผลิตสินค้าเพื่อนำมาใช้ในครัวเรือนจำหน่ายในชุมชนเกิดรายได้สำหรับตนเองและครอบครัวทำให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเกิดความมั่นคงในอาชีพเพราะเป็นการลงทุนน้อยแต่ได้ผลตอบแทนกลับมาอย่างคุ้มค่าเกิดการพัฒนาอาชีพและรายได้ของคนในชุมชนสู่การพึ่งตนเองและนอกจากนั้นกลุ่มสตรีสหกรณ์ ยังเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนที่สามารถจะผลักดันให้เป็นทุนทางสังคมที่จะนำมาสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพและเป็นศูนย์การเรียนรู้โดยมีการถ่ายทอดขั้นตอน วิธีการดำเนินการ ทักษะ โดยใช้เทคนิคในการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมผสมผสานกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองภายในกลุ่มและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มสตรีสหกรณ์กลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพแก่สมาชิกในชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนากลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยจะได้นำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชกลุ่มอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

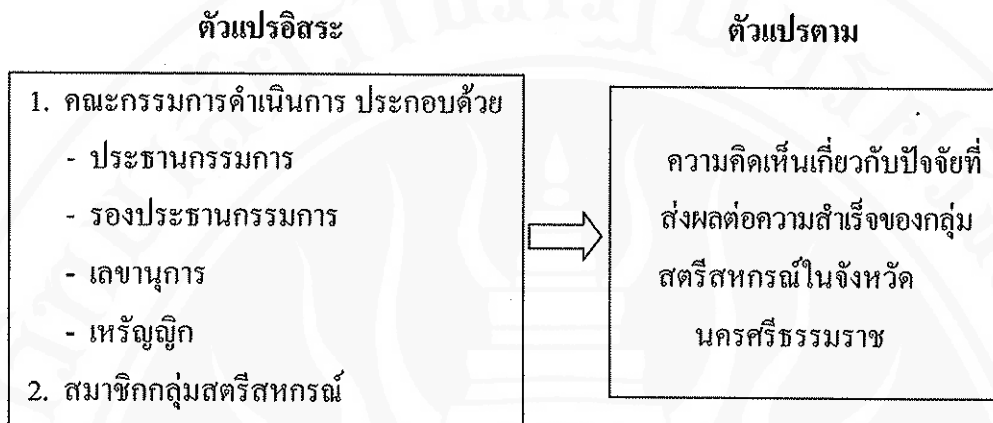
1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรีสหกรณ์

ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนากลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำทฤษฎีผู้นำ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในงานวิจัย โดยมีการศึกษาข้อมูลจากคณะกรรมการดำเนินการและสมาชิกของกลุ่มสตรีสหกรณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามกระบวนการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาเฉพาะกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ดำเนินกิจกรรมอยู่ จำนวน 29 กลุ่ม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นคณะกรรมการดำเนินการและสมาชิกของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชประจำปีงบประมาณ 2548 – 2551 ซึ่งได้รับงบประมาณและเงินอุดหนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ จำนวน 29 กลุ่ม มีคณะกรรมการดำเนินการ จำนวน 185 คน สมาชิก จำนวน 415 คน รวมทั้งหมด จำนวน 600 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาเฉพาะคณะกรรมการดำเนินการและสมาชิกของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มละ 4 คน ในทุกกลุ่มประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินการ คือ ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เภรัญญิก กลุ่มละ 4 คน รวม 116 คน และสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์ 116 คน รวมทั้งหมดได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มสตรีสหกรณ์จำนวน 29 กลุ่ม มีตัวแทนกลุ่ม 232 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (พิชิต ฤทธิจิรบุญ, 2544, หน้า 139)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1.1 คณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วย

- ประธานกรรมการ

- รองประธานกรรมการ
- เลขานุการ
- เภรัญญิก

1.2 สมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความคิดเห็น** หมายถึง ความเชื่อที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรีสหกรณ์** หมายถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์

3. **การได้รับสวัสดิการของสมาชิก** หมายถึง ผลประโยชน์ที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับในด้านรายได้ การได้รับข่าวสาร การฝึกอบรมด้านอาชีพจากภายในและภายนอกกลุ่มแก่สมาชิกเพื่อนำไปประกอบอาชีพ กลุ่มสามารถช่วยให้สมาชิกมีการช่วยเหลือและทำกิจกรรมร่วมกันในด้านการประกอบอาชีพและมีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกอย่างทั่วถึง เช่น การร่วมกันทำผลิตภัณฑ์ และมีการปันผลตามหุ้น เฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกเมื่อกลุ่มมีกำไร

4. **กลุ่มสตรีสหกรณ์** หมายถึง กลุ่มสตรีสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้มีการรวมตัวกันและเข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรม เช่น ร้านค้า โรงสีข้าว แปรรูปอาหาร การอบรมทอผ้า จักรสาน ผลิตภัณฑ์ การผลิตของที่ระลึกออกจำหน่ายโดยมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเข้าไปให้การแนะนำ ส่งเสริม ให้คำแนะนำปรึกษาและสนับสนุนด้านเงินทุนและจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อนำผลของการศึกษาไปจัดทำแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชกลุ่มอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จต่อไป